

“Ovládnut
sklony a
túžby svojej
vlastnej
povahy je
ťažšie ako
ovládať svet
silou zbraní.”

kej viery a nezlomnej vôle. “Neubližovanie” (ahimsa) je zbraňou udatného”, lebo ahimsa vyžaduje silu a odvahu a nedovoľuje odplatu. “Meč možno stratiť, ale nie statočnosť, s ktorou človek zomiera bez toho, aby sám udrel.” Ahimsa je protinásilie, nie v zmysle násilia proti násiliu, ale v tom, že násilie násilníka sa pripraví o účinok. Lebo čo zmôže násilie proti ľuďom, ktorí sa ničím nenechajú zstrašiť, pretože sa ničoho viac neboja; ani straty majetku, ani zdravia, slobody ani života? “Môj nepriateľ ma

Mahátma Gándhí (1869-1948) nebol žiaden “pacifista”. Celý svoj život bojoval. Gándhího vlastné meno znie: Mohandás Karamčand Gándhí. Mohandás znamená “v službách lásky” (mohan=láska, dás=služba, služobník) a Karamčand znamená “nositeľ karmy”. Tieto dve mená boli určujúce pre celý jeho život: pre jeho službu ľuďom a pre to, že osud svojej krajiny urobil svojim vlastným.

Gándhího neúnavný zápas začal už po ukončení štúdia práv v Londýne. Skúsil, že farba pleti môže byť medzi ľuďmi a národmi neprekonateľnou prekážkou a vyvolávať povýšené pohrdanie a zničujúce utlačovanie.

Nebojoval len za oslobodenie a nezávislosť svojho národa, ale aj za oslobodenie a nezávislosť človeka vôbec.

Gándhího zbrane:

PRAVDA - SATYAGRAHA

Satyagraha je Gandhího nová forma boja - v boji za slobodu Indie, či oveľa viac v boji života. Satya znamená pravdu, agraha znamená uchopenie či pevné držanie. Satyagraha teda znamená “neomylné pridržiavanie sa pravdy” alebo uchopenie pravdy, dôveru v pravdu alebo heslovite “silu pravdy”. Satya sa prakticky nedá preložiť: neznamená len pravdu, ale skôr pravdivosť, ktorú Gándhí pokladal za koreň všetkých cností, pretože v satya je skrytý sanskritský koreň sat (=pravé Bytie). Pre Gándhího je Satya srdcom všetkých vecí - identická s Bohom. “Moje hľadanie ma v modlitbách priviedlo k poznaniu, že Boh je Pravda. Preto je Pravda mocnejšia ako každá moc sveta a žiaden iný pros-

Mahátma Gándhí

SILA PRAVDY

triedok nedokáže to, čo zmôže Pravda.”

Nejde tu teraz o to používať ostrie intelektu ako zbraň namiesto brachiálneho fyzického násilia, ale o nasadenie Pravdy a Lásky, čiže tých síl, ktoré pozdvihujú človeka zo sveta džungle, v ktorom platí právo silnejšieho, do sveta ľudí. Pravá satyagraha je disciplína, ktorá vyžaduje zachovávanie pravdivosti nie v prvom rade od protivníka, ale predovšetkým vo vzťahu k sebe samému. Pravde a spravodlivosti sa na ceste do protivníkovho srdca nesmú postaviť do cesty žiadne násilné činy z našej strany.

Ako Gándhí vždy zdôraňoval, nejde tu len o pasívny odpor, ktorý je zbraňou slabých, ktorí zatiaľ nedisponujú silnejšími zbraňami. Pasívny odporca neodmieta násilie z princípu, ale len takticky. Avšak satyagrahí rezignuje na násilie, pretože z násilia nikdy nemôže vzniknúť nič dobré. To nebránilo Gándhímu povedať, že tí, čo na násilie veria, by sa mali ďalej cvičiť v používaní zbraní: “Radšej by som videl, keby India siahla k zbraňam, aby bránila svoju česť, ako by mala zostať bezmocným svedkom svojho zneuctenia.” Len tí, čo skutočne veria v silu pravdy, spoznajú, že nenásilie má nad násilím obrovskú prevahu, lebo sila človeka neprýšťa z jeho telesných schopností, ale z hlbó-

môže zabiť, rozdrviť, ak chce. V tom prípade získa moje bezduché telo, nie však moju poslušnosť. Nakoniec som potom víťaz ja, nie on, lebo jemu sa nepodaril pokus naložiť so mnou podľa svojej vôle.” Tak je satyagraha bojom, ktorý musí byť vybojovaný na viacerých rovinách: Odporu navonok predchádza odpor dovnútra - proti svojej vlastnej zbabelosti a slabosti. Všetko, čo zatemňuje pravdu, musí zmiznúť. Pre lož, klam alebo čiru taktiku tu nie je žiadne miesto.

MODLITBA

Najdôležitejším bojovým prostriedkom je pre Gándhího modlitba, ktorá prýšťa z čistej nevyhnutnosti: “Modlitba je taká nepostrádateľná pre dušu ako potrava pre telo. Vskutku potrava pre telo nie je ani taká potrebná ako modlitba pre dušu. Lebo pôst je často potrebný na to, aby sa telo udržalo zdravé, avšak niečo ako pôst od modlitby neexistuje.” Modlitba musí tryskať z čistého srdca, lásky a pokory. Forma modlitby ako taká nie je rozhodujúca - ale len jedno: “Nenechajte ducha blúdiť v dialke, zatiaľ čo pery drmolia vonkajšie formulky.” Tak sa Gándhímu z modlitby stáva nevyčerpatelný rezervoár sily a prostriedok na očistenie srdca, ktorý nikdy nezlyhá.

Tak ako sa z modlitby môže stať len čisto mechanický vonkajší prejav, môže sa aj z hladovky stať čisto mechanické mučenie tela. Takéto mechanické cvičenia sú bezcenné; dôležitý je len duchovný postoj. Pravdaže aj mechanický pôst môže podporiť očistu organizmu, ale nebude pôsobiť na dušu. Pôst poskytuje príležitosť cvičiť vládu ducha nad telom. To je však možné len vtedy, keď je telesný pôst spojený so správnym duchovným postojom, duchovným pôstom: pôst je neužitočný, keď nie je sprevádzaný nepoľavujúcim úsilím o sebaovládanie. Lebo vášne a žiadostivosť môžu byť nakoniec prekonané len sebakúšaním a dôverou v Boha. Diéta a pôst sú pritom len sprievodné podporné prostriedky. Gándhího pôst teda nie je žiaden hladovkový štrajk a nikdy sa ani nesmie chápať ako zjemnený nátlakový prostriedok "potrhleho" politika. Úmysel a cieľ Gándhího pôstov vždy zostávajú len duchovná posila a očista samotné. Hladovka bola jeho odpoveďou aj na ozbrojené výstrelky na strane Indov - pokánie v zmysle očisty. Pôstom chcel Gándhí vyrovnáť a odpykať nepravosť: národ sa mal stať vnútorne disciplinovanejším a celé hnutie sa malo očistiť. "Kajúcnik sa spolieha celkom na svojho Boha. Pokánie nepodniká ľahkovážne, nie v hneve a určite nie aby dosiahol osobné výhody... A vždy sa predpokladá osobná čistota ako aj živá viera v pravdu a nenásilie. Očividne nezostáva pri takom pokání žiadne miesto pre nejakú ťažkosť." Gándhí nikdy nehľadoval z čirej politickej taktiky, ale vždy len na pokyn tichého vnútorného hlasu, "the still small voice".

Všetka táto sebadisciplína - alebo lepšie sebakontrola - nemá pre Gándhího žiadnu cenu sama osebe, ale len ako prostriedok k cieľu. Ide o to získať úplnú kontrolu nad myslením, rečou a konaním (=trojaká čistota) tak, aby duch panoval nad telom. Je to oddanosť Bohu, náboženský úkon očistenia vnútra, aby Boh (Pravda) sama v ňom mohla vládnuť. Sebakontrola je pri satyagrahe osobitne dôležitá. Ne reagovať na urážky hnevom a urážkami, na násilie násilím, predpokladá ovládnutie vlastných pocitov. Len ten, kto sa naučil držať seba samého za

každých okolností na uzde, zachová si nadhľad aj v kritických momentoch. Podľa staroindickej múdrosti o sublimácii energií, ktorá hovorí, že energia, ktorá má byť vedená do určitého smeru, nemôže súčasne otekať iným smerom, bolo Gándhímu naprosto jasné, že všetky energie sú v tomto boji pravdy (satyagraha) naliehavo potrebné a nesmú sa premárňovať na uspokojenie vášní. Gándhí hovoril: "Sebakonanie je zákonom nášho bytia!" a predsa mu pripadalo "stať sa pánom

"A hoci aj viac ako inokedy vidím, ako ďaleko som od cieľa, zostáva predsa zákon dokonalej Lásky a Pravdy zákonom môjho bytia. A každý mylný krok ma má povzbudiť len k ešte väčšiemu úsiliu."

nad svojimi vlastnými sklonmi a túžbami ďaleko ťažšie ako dobytie sveta silou zbrani."

NÁBOŽENSTVO A POLITIKA

Gándhí podnikol dobrodružný pokus spojiť náboženstvo a politiku do jedného celku. Lebo už vtedy boli náboženstvo a politika v Indii - ako aj všade inde - dve celkom protichodné veci. Tilak, vodca indického hnutia za

oslobodenie až do roku 1920, politik v zvyčajnom zmysle slova, zvykol hovorievať, že politika nie je nič pre *sádhuvov* (zbožných mužov), lebo v politike je všetko dovolené. V tomto zmysle nie je Gándhí žiaden politik. Praktiky zaužívané v politike boli jeho čistému inštinktu a celej prirodzenosti proti srsti. A predsa bol povolaný na čelo svojho národa, aby rozhodujúcim spôsobom zasiahol do indickej politiky. Vždy, keď sa zišla národná rada, musel rozhodovať o tom, čo urobiť, čoho sa vzdať a aký postoj zaujať vo vzťahu k Anglicku. "Čo sa týka môjho vodcovstva, je dané zvnútra. Nikdy som sa oň neusiloval, oveľa skôr mi pripadlo prirodzene ako výsledok verných služieb. Takýto druh vodcovstva môže človek rovnako málo odmietnuť alebo od seba odhodiť ako farbu vlastnej kože." Gándhímu teda nezostalo nič iné, ako sa sám vyjadriť, bojovať proti hadovi politiky, hadovi, ktorý svojimi slučkami všetko ovíja. Vyslobodenie z toho je napriek najväčšiemu úsiliu sotva možné. Preto dúfal "...že so sebou neprinášam žiadnu politiku, okrem politiky pravdy a nenásilia."

MAHATMA

Gándhí nám ukázal naprostú jednotu učenia a života, myslenia a bytia. Jeho neuveriteľná sila koncentrácie - v myslení a konaní - niekoľkokrát znásobila silu tohto fyzicky slabého muža, takže sa stala silou mohutného veľtoku. Možno to ho urobilo *mahátmom*, veľkou dušou Indie. A predsa sám seba nikdy nevidel ako *mahátmu*, ale len ako na *alpa-átmu* (ako malého, slabého človeka), ktorý však hľadá pravdu. Išiel po ceste satyagrahy, na ktorej vidieť stopy len zriedkavo, pohľad nepretržite upretý do slnka Pravdy.

"Znova a znova pred nami uhýba cieľ, keď je už na dosah ruky. Čím väčší pokrok, tým väčšie poznanie našej nedokonalosti. Zadoštučinenie spočíva v úsilí, nie v dosiahnutí. Úsilie je najväčším víťazstvom. A hoci aj viac ako inokedy vidím, ako ďaleko som od cieľa, zostáva predsa zákon dokonalej Lásky a Pravdy zákonom môjho bytia. A každý mylný krok ma má povzbudiť len k ešte väčšiemu úsiliu."

Barbara Friperinger; Nová Akropolis